

2. Кузняк, Б.Я. Світовий досвід підтримки сільського господарства і українські реалії [Текст] / Б.Я. Кузняк // Економіка і регіон № 1 (24). — ПолтНТУ : 2010. — С. 135—140.
3. Про державну підтримку сільського господарства України [Текст] : [закон України : офіц. текст : за станом на 11.08.2013 року] / Верховна Рада України ; Закон 24.06.2004 № 1877-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2004. — N 49. — С. 527. — Доступно з мережі Інтернет : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15> (дата звернення 02.11.14). — Назва з екрана.
4. Угода про сільське господарство [Текст] : офіц. текст : за станом на 15.04.1994 р. / СОТ; Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994. — Доступно з мережі Інтернет : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_005 (дата звернення 01.11.14). — Назва з екрана.
5. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року www.minagro.gov.ua
6. Державний комітет статистики України : Валовий внутрішній продукт і валовий дохід України за 2011 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/express/expr2012/expres_2012.html (дата звернення 01.11.14). — Назва з екрана.
7. Горлачук, В.В. Організаційно-економічний аспект управління сільськогосподарським землекористуванням [Текст] : монографія / В.В. Горлачук, І.М.Семенчук, М.В.Мозгова ; за ред. В.В. Горлачука. — Миколаїв : Іліон, 2012. — 180 с.
8. Про затвердження Положення про порядок здійснення через біржовий товарний ринок контрактів зустрічних поставок сільськогосподарської продукції і продовольства та матеріально-технічних ресурсів [Текст] : офіц. текст : за станом на 26.04.2000 р. / Мінагрополітики України, Мінекономіки, Мінфін України [...]; Наказ, Положення від 26.04.2000 № 52/63/90/221. — Відомості доступні з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0363-00> (дата звернення 03.11.14). — Назва з екрана.

Статья посвящена исследованию системы государственной поддержки аграрного производства по формам бюджетного регулирования, ее законодательному обеспечению. Исследованы формы и методы государственной поддержки аграрного производства для повышения конкурентоспособности предприятия. Обоснованно концептуальный подход к формированию системы государственного регулирования аграрного производства, который может быть заложен в основу разработки мероприятий по государственной поддержке сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: государственная поддержка, государственное регулирование, аграрное производство, бюджетная поддержка, сельскохозяйственное предприятие.

УДК 338.5: 339.1:63

*O.V. Bodnar, Ph.D., Doctoral student, Senior staff scientist
NSC "Institute of Agrarian Economics"*

PRICING CONCEPTION AS A PRECONDITION FOR THE STABILITY OF DOMESTIC MARKETS CROP PRODUCTION

Abstract. *The article has conceptual approach to the problem of the domestic markets crop production stability through the price mechanism. There are defined the factors that determine the features of pricing in crop production. There are investigated changes in land use of domestic agricultural sector, resulting in polarization is a significant producer of crop production. The connection between the size of the economy, the intensification of the industry and its impact on the provision of market resources are defined. There are set differences between crop subsectors concerning of competitiveness and export activity. The article is proved that low level of state regulation of vegetable, potato, fruit and berry markets cause its instability and volatility of the price situation. The article has method phased study of costing, which should be the criterion for the minimum level of commodity prices of products in the competitive production. There is proved that a necessary condition for the implementation of the concept is to optimize crop production and development of infrastructure for groups of small producers and farms. The author defines packaging centers, storage, workshops, primary processing products, Outlet Mall vegetables and potatoes as most effective infrastructure units reducing non-production costs. The author argues that the implementation of this conception is possible under conditions control the quality of products being sold in the domestic market of similar products that goes for export. The concept is a scientific justification of practical actions towards at stability commodity circulation and*

prices in the domestic markets of crop production

Keywords: concept, crop production, production, price, demand, supply, market, infrastructure, trade, quality certification, purchasing power.

О.В. Боднар, к.е.н., докторант, старший науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ РИНКІВ РОСЛИНИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Пропонується концептуальний підхід до вирішення проблеми забезпечення стабільності вітчизняних ринків рослинницької продукції через ціновий механізм. Виявлено фактори, що визначають особливості формування механізму ціноутворення в галузі рослинництва. Висвітлено зміни, що відбулися в землекористуванні вітчизняного аграрного сектора, в результаті чого має місце значна поляризація виробників рослинницької продукції. Запропонована методика поетапного дослідження формування витрат, які в умовах конкурентоспроможного виробництва є орієнтиром для товаровиробників як мінімальний рівень ціни реалізації продукції. Доведено, що необхідною умовою реалізації концепції є розвиток інфраструктурних формувань для дрібних товаровиробників і фермерських господарств та дотримання належної якості і цінової доступності виробленої продукції.

Ключові слова: концепція, продукція рослинництва, виробництво, ціна, попит, пропозиція, ринок, інфраструктура, торгівля, якість, сертифікація, купівельна спроможність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вирішення будь-якого наукового завдання, теоретичного чи практичного його аспекту, вимагає побудови концепції, тобто викладу власного бачення дослідника, сукупність ідей останньої в концентрованому виразі, що дозволяє досягнути поставленої мети. В науковій літературі поняття „концепція” розуміють як систему шляхів вирішення певної задачі, загальний задум ученого вирішення певного завдання [1, 2]. У вітчизняній законотворчій діяльності за участю наукових установ існує досвід розробки концепцій Державних цільових програм розвитку окремої галузі чи об'єкту інфраструктури в аграрному секторі [3, 4, 5], які стосуються розробки точкових механізмів підвищення ефективності функціонування обраного об'єкту. Для досягнення мети, яка визначається концепцією чи ряду концепцій, методично обґрунтованим є побудова стратегії дій у певному напрямку. В Україні розроблена Стратегія розвитку аграрного сектору економіки, яка визначає стратегічні цілі аграрного сектору, цільові орієнтири та пріоритетні напрями їх досягнення. Вона відображає комплексний підхід, який враховує інтереси суспільства у забезпеченні якісним і доступним продовольством, ефективність аграрного виробництва та безперечно є найбільш вдалим концентрованим викладом основних засад розвитку аграрного сектору.

Оскільки сьогодні особливо гостро постає питання ціноутворення на аграрну продукцію та ціна є тією категорією, що наскрізно об'єднує весь функціональний ланцюг „виробництво сільськогосподарської продукції – переробка – інфраструктура – ринок – споживач” вважаємо, що при побудові концепції та стратегічних напрямів розвитку будь-якої галузі, аграрної зокрема, варто брати за основу концептуальні основи механізму ціноутворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ціноутворення та формування витрат на аграрну продукцію, паритетності економічних відносин сільського господарства та суміжних галузей АПК досліджувалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців Боева В.Р., Борхунова М.А. [6], Грищенко О.Ю. [7], Лупенка Ю.О. [7], Макаренка П.М. [8], Месель-Веселяка В.Я. [7], Лукінова І.І. [9], Пасхавера Б.Й. [10], Саблука П.Т. [11], Сагайдака Е.А., Серкова А. Ф. [12], Ушачова І.Г. [13], Шпичака О.М. [14] та інших. Вагому участь у розробці Стратегії розвитку аграрного сектору економіки брали участь такі економісти-аграрники як Саблук В.П., Сеперович Н.В., Воскобійник Ю.П., Ковальова О.В.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування концептуальних положень ціноутворення на продукцію рослинництва, що може бути основою для розробки державних програм та стратегій розвитку аграрного сектору в цілому та окремих його галузей зокрема, та в кінцевому випадку забезпечить стабільність розвитку вітчизняних ринків рослинницької та тваринницької продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Реформування земельних відносин після ліквідації колгоспно-радгоспної системи докорінно змінило економіку аграрної калузі та соціальний статус сільського населення. Селяни отримали можливість вибору напрямів розвитку власного господарства. Вільний доступ до ринків збуту виробленої продукції став своєрідною школою пізнання законів ринкових відносин, спонукав аграрників до пошуку вигідності методів господарювання. З'явилися застосовувані в розвинутих країнах нові форми організації виробництва. Відбувся розподіл земель сільськогосподарського призначення відповідно до цих форм. Зокрема для України характерним є значна поляризація виробників рослинницької продукції за їх розміром. В останні роки відбулося масове утворення агрохолдингових формувань шляхом концентрації земельних ресурсів та утворення вертикально-інтегрованих структур. Станом на 2012 р. їх кількість налічує 129 підприємств. За підрахунками науковців ці формування контролюють 8,7 млн га, тобто 23,8% від загальної площі сільськогосподарських угідь України. Розмір цих господарств коливається від 4 до 532 тис. га [15, с. 6-10]. У структурі валової продукції рослинництва їх частка складає 10,8% [16, с. 20]. Близьку до цієї частку (8,6%) займають фермерські господарства. Їх кількість у 2012 р. складала 40,7 тис. підприємств, в користуванні яких знаходилося 4,4 млн га, або 12% сільськогосподарських угідь. Середній розмір таких господарств складає 108 га.

Досить велика частка землі (15,8 млн. га або 43,3 %) залишається в користуванні господарств населення. Їх частка у валовій продукції рослинництва у 2012 р. складала 45%. В середньому особисте селянське господарство припадає 1,51 га землі.

Дослідження свідчать, що розміри землі, яка експлуатується з метою виробництва тієї чи іншої рослинницької продукції, суттєво впливають на можливість інтенсифікації кожної підгалузі. Про різному формується місце кожної з них в забезпеченні ринкових ресурсів.

Наприклад, середньорічний валовий збір зерна уже тричі за останні шість років перевищує 50 млн тонн, у 2013 р. досягнув свого рекордного рівня 63 млн тонн, тоді як до 1990 р. такі показник був швидше винятком. Як наслідок, відбувається стабільне забезпечення внутрішніх потреб країни в зерні та продуктах його переробки (хліб, борошно, крупи та інше). Крім того Україна зайняла лідируючі позиції серед експортерів зерна.

Позитивними зрушеннями характеризується входження в ринкові стосунки вітчизняного виробництва олійних культур, бурякосивировини. В Україні формуються достатні обсяги відповідних товарних ресурсів.

Подібні приклади засвідчуються наявністю сприятливих об'єктивних умов для ефективного розвитку рослинницьких галузей. Водночас на внутрішньому ринку зберігається стійка полярильність в рівні розвитку окремих під комплексів. На противагу успішним існують неконкурентні напрями. До таких відносяться традиційні для вітчизняного землеробства овочівництво, картоплярство, плідівництво. Тут втрачено навіть позиції 90-х років. Значно скоротилося виробництво цих видів продукції в сільськогосподарських підприємствах на фоні його нарощення в господарствах населення. За даними Державної служби статистики 97% картоплі, 86% овочів та 82% плодів та ягід у 2012 р. вирощувалися індивідуальними дрібними власниками земельних ділянок. Середній розмір зібраної площі картоплі в господарствах населення складав 0,3 га, овочів – 0,12 га. Значна частина цих видів продукції надходить у торгівлю від дрібних господарств. Це відбувається не тому що вирощування городини приносить достатні прибутки. Сільські жителі в багатьох випадках не мають іншого варіанту діяльності для поповнення сімейного бюджету. Таким чином за рівнем товарності, ефективності виробництва, його модернізації виробництво зазначених видів продукції значно поступається зерновій та олійній галузі. За таких умов

формування собівартості товарного продукту відбувається неспівставно з великотоварними господарствами, крім того відсутність сучасної інфраструктури для зберігання продукції має свій вплив на визначення рівня ринкової ціни, яка не влаштовує масового споживача.

На ринку з'являються продукти-аналоги завезені із сусідніх країн. Узагальнену характеристику обсягів експорту та імпорту рослинницької продукції наведено в таблиці 1.

Спостерігається значне нарощування обсягів вивезення продукції зернової та оліємісткої групи за межі країни. Протягом 2000-2013 рр. зростання складає від 3 раз по експорту ячменю до 190 раз – по соєвим бобам. Виключення складає насіння соняшнику, де експорт насіння зменшився через встановлені державою експортні мита з метою розвитку олієжирової промисловості, створення доданої вартості та додаткових робочих місць в середині країни. Внаслідок цього експорт соняшникової олії зріс у 5,5 рази. В той час як імпорт зазначених видів продукції в більшості випадків знизився та складає переважно насіннєвий матеріал.

Таблиця 1

Динаміка обсягів експорту-імпорту окремих видів продукції рослинництва та продуктів її переробки, тис тонн

Показник	Експорт				Імпорт			
	2000	2005	2012	2013	2000	2005	2012	2013
Зернові культури	1330	12501,6	27113,9	27100,4	1010	150,5	128,8	140,5
в т.ч. пшениця	201,2	6010,4	8679,4	7762,3	673,4	9,5	1,4	1,8
кукурудза	163,2	2800,3	15630,9	16729,5	92,0	12,9	49,2	49,6
ячмінь	864,7	3505,0	2582,0	2339,5	22,9	0,5	25,2	10,1
Олійні культури		495,2	3201,2	3974,9		162,6	67,8	75,3
в т.ч. соняшник	833,7	35,6	282,1	70,2	0,6	3,1	17,7	19,8
соя	7,8	174,6	1480,9	1492,5	0,0	0,1	1,0	2,1
ріпак	68,6	183,4	1297,6	2346,7	0,1	0,6	2,8	2,6
Овочі	30	150	346		29	100	213	
Картопля	1	6	7		11	5	23	
Плоди, ягоди всього	88	76,4	110,7	90,8	179	651,7	991,2	986,5
в т.ч. банани, фініки, цитрусові	0	0,2	0,3	0	139,1	513,5	643,2	726,8
Цукор		154	174			177	10	
Олія всього		900	3742			264	231	
соняшникова	582,5	852,1	3614,0	3209,4	0,1	1,1	1,5	1,5
ріпакова	4,2	22,7	5,2	48,3	0	0	0,5	0,9
соєва	1,1	7,5	57,8	82,1	0,1	0	0,5	0,1

Джерело: складно автором за даними Державної митної служби України – зернові, олійні культури. За даними статистичного збірника «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» – овочі, картопля, плоди та ягоди, цукор, олія.

Відсутність на державному рівні механізмів системного врегулювання товарообігу овочів, картоплі, плодів та ягід через розміщення їх виробництва у дрібних господарствах зумовлюють імпорт, обсяги якого коливаються залежно від цінової ситуації на ринку. Так, імпорт картоплі і овочів, хоч займає незначну частку у загальному споживанні, але спостерігається його збільшення в окремі роки.

Наповнення ринків продукцією тісно пов'язане з рівнем ціни на неї. Остання або може забезпечити відшкодування витрат та відновлення виробництва в початковому обсязі, або призвести до скорочення його обсягів. Така автоматична дія ринку не зовсім прийнятна для товару щоденного продовольчого призначення. Як бачимо, це відбувається на ринках овочів та картоплі. Торгівля названими продуктами супроводжується нестабільністю товаронаповнення ринків та необґрунтованими стрибками цін, що нерідко викликають соціальне невдоволення, зокрема серед малозабезпечених категорій.

Визначальна роль цінового фактору в регулюванні ринків рослинницької продукції обумовила застосування методики поетапного дослідження формування витрат, що мають

бути відшкодовані ціною

Розглядаються наступні блоки товароутворення та руху продукції до споживача: виробництво, інфраструктура, ринок. Вказаний методичний підхід не розцінюється як намір спростувати встановлені наукою закони ціноутворення. Він дозволяє виявити «вузькі місця» в процесі формування цін та визначити заходи їх ліквідації

В країні регулярно здійснюється моніторинг ринкових цін, в тому числі і цін по групі товарів продовольчого призначення. Позитивно оцінюючи такий підхід як аналітичний матеріал для відстеження інфляції, вважаємо його недостатнім, оскільки використовуються результати уже фактичного продажу, тоді як в сучасних умовах існує гостра необхідність певних упереджувальних дій, спрямованих на стабільність товаронаповнення та цінової ситуації.

Методика аналізу поетапного формування витрат в ланцюгу товароутворення обумовила кілька висновків.

Головний з них – необхідність оптимізації виробництва, без чого в умовах жорсткої конкуренції галузь втрачає здатність до розвитку. Підтвердженням такого висновку виступає ситуація з одного боку у зерновій та олійній галузі, з іншого боку — в овочівництві, картоплярстві, виробництві плодів і ягід.

Також існує необхідність розвитку інфраструктури, який був би узгодженим з першими блоком – виробництвом. В ряді наукових публікацій (Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Кропивко М.Ф., Свиноус І.В.) обґрунтована роль різно профільних кооперативів у вирішенні проблем, що негативно впливають на формування майбутньої ціни товару. До таких відносяться, наприклад, заготівельні пункти з виготовлення тари, сховища, цехи первинної переробки продукції (соління, квашення, консервування і т.ін.). Розташовані в наближенні до виробництва інфраструктурі формування дозволяють скорочувати невиробничі витрати.

На нашу думку, силами кооперативів та фермерських господарств доцільно розширювати мережу фірмових магазинів з продажу овочів, картоплі. Перевагами останніх є нижча ціна на продукцію, зручність і доступність до масового споживача, вища якість пропонованого товару. Слід відмітити, що в даному випадку досить вдало використано закордонний досвід в організації роздрібної торгівлі.

Оцінюючи реальність, можна стверджувати, що згадана форма торгівлі може продовжуватися не один рік. Тому потребує удосконалення та підтримки. Замість ліквідованих «колгоспних ринків», територія яких здебільшого передана в оренду, доцільно обладнати торгівельні місця для продавців-селян з прийнятною оплатою за користування та контроль якості продукції. В такий спосіб формування попиту-пропозиції, ціноутворення, розподіл прибутку здійснюватимуться більш об'єктивно. Поступово скорочуватимуться перекупництво, торгівля на тротуарах.

Проте при цьому не враховуються наступні особливості роботи зарубіжних структур: недопустимість дефіциту продовольчих товарів, в короткостроковому періоді цінові зміни можуть бути обумовлені лише змінами у якісних параметрах продукції. За таких умов споживач важливих продуктів харчування за кордоном не відчуває незручностей, які існують у вітчизняній торгівлі. У власній практиці періодичне озвучення інформації про можливий неврожай тієї чи іншої продукції дає підстави очікувати її дефіцит на ринку для кінцевого споживача. Це в свою чергу зумовлює автоматичне підвищення роздрібних цін. Не рідко трапляються випадки, коли лише етикетка з написом «морква європейська» також дає привід для підвищення ціни без гарантії якості та зазначення конкретного місця вирощування продукції.

В Україні відбулася реструктуризація державних органів стандартизації та сертифікації, проте фактично контроль за якістю продовольчих товарів на внутрішньому ринку погіршився, чого не допускає зарубіжний досвід.

В Україні прийняті та діють закони «Про стандартизацію» та «Про безпечність та якість харчових продуктів» згідно яких визначаються основи державної політики в сфері стандартизації, правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що

виробляються, знаходяться в обігу, імпортуються, експортуються. В зв'язку із вступом України в СОТ та підписанням угоди з Європейським союзом проводиться значна робота із гармонізації національних стандартів з відповідними міжнародними і регіональними стандартами.

В Україні існує жорсткий контроль за якістю сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, відповідна дозвільна система при її експорті, особливо в країни ЄС. Наявна мережа сертифікованих лабораторій, які здійснюють відповідні аналізи та видають сертифікати відповідності. Згідно міжнародних норм лабораторні аналізи здійснюють незалежні сюрвейери, сертифікати якості яких визнаються у міжнародній торгівлі.

Проте, як свідчать дослідження, фактично при обігу продукції на внутрішньому ринку значно менше приділяється уваги якості продукції, порівняно із експортованою продукцією.

В Україні підприємства, які прагнуть вийти на європейські ринки із власною продукцією, повинні запровадити систему ХАССП (НАССР), яка передбачає контроль на всіх етапах виробництва продукції, особливо в критичних контрольних точках, де можуть виникнути ризики пов'язані із безпечністю продукції. Проте ця система доступна великотоварним підприємствам із замкнутим циклом виробництва включаючи продукти харчування. В Україні значна частина овочів та картоплі надходить до споживача по ланцюгу від господарств селян-власників земельних паїв через дрібних та оптових посередників. При такій системі організації виробництва і реалізації продукції складно здійснювати контроль на всіх етапах руху продукції.

При здійсненні обігу продукції через сертифіковані зерно та овочесховища, продукція підлягає контролю з боку органів стандартизації. На агропродовольчих ринках придатність до споживання людиною рослинних продуктів підтверджується відповідним сертифікатом лабораторії за дуже спрощеним набором показників, що не допускається на європейських ринках.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розв'язати проблемні питання ціноутворення, на наш погляд, можна більш успішно за допомогою концепції ціноутворення. Розробляти їх доцільно на тривалий період – щонайменше 3-5 років. Подібні концепції з урахуванням агробіологічних особливостей підгалузей рослинництва мають бути різними за обсягами, термінами, джерелом капіталовкладень та ін. акцентами. Підґрунтя для такої роботи закладене методикою поетапного дослідження формування витрат, пов'язаних з виробництвом товарного продукту.

Однаково обов'язковим при розробці концепції має бути дотримання наступних вимог: розвиток виробництва в узгодження з попитом на ринку; здатність структур до модернізації і достатньої окупності витрат; належна якість та цінова доступність виробленої продукції, якщо вона пропонується як товар.

Розробку концепції вважаємо корисним науковим обґрунтуванням практичних дій, спрямованих на стабільність, товарооновлення та цін на вітчизняних ринках продукції рослинництва.

Список використаних джерел

1. Ожегов С.И. Толковый словарь // С.И. Ожегова., Н.Ю. Шведова. — 1992 [Електронний ресурс] / Словари и энциклопедии : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/88626> (дата звернення 18.10.14). — Назва з екрана.
2. Ушаков Д.Н. Толковый словарь / Д.Н. Ушаков. — 1940 [Електронний ресурс] / Словари и энциклопедии : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/840014> (дата звернення 18.10.14). — Назва з екрана.
3. Про схвалення Концепції розвитку овочівництва та переробної галузі: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.10.2011 № 1120 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України // Законодавство України: [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1120-2011-%D1%80> (дата звернення 18.10.14). —

Назва з екрана.

4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2008 № 1447-р [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України // Законодавство України: [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1447-2008-%D1%80/print1397474703292479?test=XNLMf5x.qwJgOP4wZi6urk51HI4I.s80msh8Ie6> (дата звернення 18.10.14). — Назва з екрана.
5. Про схвалення Концепції Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2009 № 184-р [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України // Законодавство України : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/184-2009-%D1%80/print1397474703292479>
6. Борхунов, Н. Цены, ценовые отношения и ценообразование в АПК [Текст] / Н. Борхунов, А. Зарук // АПК : экономика, управление. — 2011. — №7. — С. 40-45.
7. Собівартість продукції, її дохідність та рентабельність в сільськогосподарських підприємствах України, що очікуються в 2013 році (методика і розрахунки) / [Месель-Веселяк В.Я., Грищенко О.Ю., Душко М.П., Волосюк Ю.В.], за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. — К.: ННЦ „ІАЕ”, 2013. — 104 с.
8. Макаренко, М.П. Цінова політика як фактор підвищення дохідності аграрного виробництва в умовах світової організації торгівлі [Текст] / М.П. Макаренко // Економіка АПК. — 2008. — №5. — С. 44—48.
9. Лукинов, И.И. Эволюция экономических систем [Текст] / И.И. Лукинов. — М. : Изд -во «Экономика», 2002. — 567 с.
10. Пасхавер, Б.Й. Ціни виробництва і споживання продовольчого ринку [Текст] / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. — 2007. — № 12. — С. 51—61.
11. Саблук, П.Т. Ціноутворення в період ринкового реформування в АПК [Текст] : монографія / П.Т. Саблук. — К.: ННЦ "Ін-т аграрної економіки", 2006. — 440 с.
12. Конкурентоспособность сельскохозяйственной продукции и продовольствия России в условиях присоединения к ВТО / [И. Ушачев, А.Серков, С.Сиптиц, В.Чекалин, В. Тарасов // АПК: экономика, управление. — 2012. — №6. — С. 3—14.
13. Ушачов, И.Г. Внутренние и внешние аспекты конкурентоспособности продукции АПК в условиях региональной интеграции и глобализации [Текст] / И.Г.Ушачев // Повышение конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции на внутреннем и внешнем рынках : тезисы V Международной научно-практической конференции (13-14 июня 2013г.). — Одесса, 2013. — С. 2—14.
14. Шпичак, О.М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію [Текст] / О.М.Шпичак // Економіка АПК. — 2012. — № 8. — С. 3—8.
15. Розвиток агрохолдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності / [Лупенко Ю.О., Кропивко М. Ф., Малік М.Й. та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2013. — 50 с.
16. Кобута, И. Экономика экспорта пшеницы в Украине [Текст] / И.Кобута, А.Сикачина, В.Жигадло. — К. : ФАО Исследования по политике перехода сельского хозяйства. — № 2012-5.— 2012. — 59 с.

Предлагается концептуальный подход к решению проблемы обеспечения стабильности отечественных рынков растениеводческой продукции через ценовой механизм. Выявлены факторы, определяющие особенности формирования механизма ценообразования в области растениеводства. Освещены произошедшие в землепользовании отечественного аграрного сектора, в результате чего имеет место значительная поляризация производителей продукции растениеводства. Предложенная методика поэтапного исследования формирования затрат, которые в условиях конкурентоспособного производства выступают ориентиром для товаропроизводителей как минимальный уровень цены реализации продукции. Доказано, что необходимым условием реализации концепции является развитие инфраструктурных формирований для мелких

товаропроизводителей и фермерских хозяйств, соблюдение надлежащего качества и ценовой доступности продукции.

Ключевые слова: концепция, продукция растениеводства, производство, цена, спрос, предложение, рынок, инфраструктура, торговля, качество, сертификация, покупательная способность.

УДК 658.012.2(075.8)+658.5

A.A. Boluh, postgraduate student,

Zhytomyr State Technological University

SALES IN THE COMPANIES CIRCULATION OF CAPITAL

Abstract. The article is devoted research of evolution of category capital. Essence of category "capital" is analysed in literature of reference book. The generalized determination of category capital is offered on the basis of modern definitions. The analysis of monographic publications of classics of economic idea is conducted. Ponderable signs, selected scientists in labours, are analysed. Going is considered near interpretation of category circulation of capital and the generalized determination is offered. Structuring of circulation of capital is selected, a place and role of the stages is described in the system circulation, intercommunication of the stages and essence of their influence is appraised on each other. The role of process of sale is described in the general system circulation of capital.

Keywords: capital, circulation of capital, sale.

A.A. Болух, аспірант,

Житомирський державний технологічний університет

ПРОДАЖІ В СИСТЕМІ КРУГООБОРОТУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена дослідженню еволюції категорії капітал. Проведено аналіз дефініції капітал в довідковій літературі та монографічних публікаціях класиків економічної думки. Проаналізовано вагомі ознаки капіталу, зазначені вченими в літературних джерелах. Вивчено структурування кругообороту капіталу; охарактеризовано місце та роль окремих етапів (придбання, виробництво і продаж) в системі кругообороту; оцінено характер їх взаємодії. Охарактеризовано роль процесу продажу в загальній системі кругообороту капіталу.

Ключові слова: капітал, кругооборот капіталу, продаж.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день не має єдиного підходу до трактування сутності поняття капітал, що зумовлено різноманітністю розвитку економічних систем різних країн. Підходи до тлумачення сутності капіталу мають властивість змінюватись в умовах трансформації соціально-економічних відносин.

Щоб проаналізувати суть категорії «капітал» в умовах сьогодення, варто звернутися до історії і розглянути досліджуване явище крізь етимологічну призму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в аналізі монографічних праць економістів минулого і сучасності стосовно трактування сутності кругообороту капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відсутній єдиний підхід до тлумачення капіталу, а також відсутня єдина точка зору щодо часових рамок виникнення капіталу як економічного явища.

Для розуміння основної тенденції трактування категорії капітал досить розглянути декілька підходів до визначення даної категорії (табл. 1).

Аналіз підходів в сучасній довідковій літературі дає змогу сформулювати узагальнене визначення, що задовольняє вимоги сучасності:

Капітал – сукупність матеріальних цінностей (грошові кошти, ресурси, обладнання, будинки і споруди тощо), які використовуються власником капіталу (підприємцем) у підприємницькій діяльності з метою одержання прибутку.

Однак для кращого розуміння сутності економічної категорії «капітал» варто проаналізувати підходи вчених різних економічних шкіл та епох.